

Május Elseje a zentai „Május 1.” szövetkezetben

Irta: Gál László

»Hétfőn reggel ettem kocsonyát, délbe káposztát. Kedden reggel kenyeret, délre kenyeret, estére sóskamártást. Szerdán reggel kenyeret, délre kenyeret, estére tésztát. Csütörtökön reggel kenyeret, délre kenyeret, estére tésztalevest. Pénteken délre kenyeret, estére kenyeret. Szombaton reggel kenyeret, délre kenyeret, estére vöröshagymát kenyérral. Tejet nem ettem egész hónapba, mert nincs tehenünk, otszan drága és nincs rá pénz.« Húst nem evett egész hónapban, tojást nem evett egész hónapban...«

Szabó Zoltán: »A tardi helyzet«. Egyholdas »gazda« fiának leveléből.

Molnár Gábor Dávid tizenegy éves kora óta dolgozik. Kendervágással kezdte, Dunaföldváron. Aztán Zentán, Zenta-járásban dolgozott Tóth Miklós, Deutsch Vilmos földbirtokosoknál leginkább. Naponta háromszor evett levest. Levest, mindig levest, csak levest.

— Levest akkor főzzél majd, amikor én akarom! — mondja most a feleségének —, de persze sohasem »akarja«... Elég volt a levesből egy egész életre.

Este tizig, tizenegyig dolgoztak a béresek. Hajnali kettőkor azzal keltette őket a gazda: »Hasatokra süt a nap!« Hát így volt a »jövőlágban...«

Boros Imre harminc év alatt 360-ra szaporította negyvennyolc lánca földjét. Pista bácsit harminc esztendőn át szárította a nap, áztatta az eső, dermesztette a fagy — Boros Imre szolgálatában.

— Hát magának mi jutott a nagy szaporításból, Pista bácsi?

Vállat von az öreg, legyint:

— Nekem?... A nyomorúság...

Ez jutott, ennyi jutott Pista bácsinak harminc esztendő szorgos, becsületes, nehéz munkájáért. A Boros Imrének több jutott a Pista bácsi két keze munkájából. Vagyon.

Szlávnicsék éléskamrájában hetven kiló cukor édesedik. Dévics Jánosék egyetlen alkalommal tizenegyezer dinár értékben vásároltak textilárút. Annus Péter kislánya harmadik gimnáziumba jár, tanárnőnek készül. Aulik Mátyásék 98.500 dinárt (és 29 parát) kerestek a múlt évben. A Bózsó Imre Amerikában is járt, mégis »amióta a maga szegénye« (így mondja), most érzi először — emberj közösségben — embernek önmagát.

A »Május 1.« szövetkezetben vagyunk, Zentán.

— Ne bolond, ne! Szaladj a szövetkezetbe! — ezzel riogatják regelenként özvegy Olajos Imrénét a szomszédok. És Olajosné — elszaladt a szövetkezetbe. Fenyegették csajkával, isten haragjával, mennydörgős mennykövel... Kapával a kezében olyan ijedten álldogál az ágyások között, mint egy ázott veréb... Még csak három napja van itt, még maga se tudja biztosan, hogy hová került... Pedig — ő akarta, jelentkezett, dehát a szomszédok, a falu szája...

Három és fél holdacska volt, tengődött-verődött. Most meg vizsgálják jobbról-balról az »őstagok«, bátorítják.

— Elnök úr — mondja félénken — úgy-e nem igaz, amit beszélnek, hogy csajka, meg minden...

Az »elnök úr«, Molnár Gábor Dávid, elneveti magát. Aztán — inkább a többieknek mondja:

— Beszélgesetek csak Olajos néniel, mondjátok el neki, hogyan van nálunk...

Két vidám asszony, meg egy jókedvű kislány dolgozik Olajos néni közelében. Hogyne volna jókedvük, amikor 30 százalékkal túlszárnyalták a normát, s akár táncra is perdülnének utána, olyan frissek. Pedig az egyik asszonyka, nem is olyan régen, szorongott ám a szövetkezeti élettől, alig tudta megnyugtatóni az »ura«... Most meg azt mondja:

— Ha találkozik az emberemmel, mondja meg, azt üzenem, hogy neki volt igaza...

Merthogy az »embere« Noviszádon dolgozik. Át is ádtuk az üzenetet.

De még mindig nem beszéltünk a szövetkezetről, az immár kétéves »Május 1.«-ről.

Tizennégy család alapította, 86 hold földön. A tizennégyből nyolcnak volt agrárföldje, hatan a két puszta kezüket hozták. Hat lovuk volt, nyolc tehénük. Csakúgy sistergett feljükk a gúny, a rosszakarat, a kételkedés... »Ehen haltok, koldusok!« — így a gazdag parasztok. És a tizennégy »*célszerű szögény embör*« hozzáfogott. Öntudatos emberek voltak, paraszt-proletárok, köztük régi »Hid«-olvasók is. Tudták, hogy rajtuk a város szeme. Tudták, hogy féltő szeretettel figyeli őket és munkájukat minden jóakarató, minden haladószellemű ember a tiszaparti álmos városkában. Tudták, hogy mögöttük, bátor kezdeményezésük mögött a város, a tartomány, az ország vezetői. De azt is tudták, hogy sok az ingadozó, ezekbe hitet kell önteni, ezeknek utat kell mutatni. És azt is tudták, hogy viczorogva várja a bukásukat a reakció. Rotyogott a boszorkánykonyhán, ezer fazékban a mérges kotyvalék. Sustorogtak-csöszmötöltek ellenük pitvaron, tornácon, templom előtt.

Úttörők voltak — és jó utat törtek.

Most 34 lóva van a szövetkezetnek, 25 tehene, 64 disznója. No, a két ökörrel se feledkezzünk...

Persze nem mondjuk, ők se mondják, hogy már megérkeztek. Nem. Még nem gazdag szövetkezet a »Május 1.« Van még hiba is, temivaló is, szereznivaló is. Nincsenek gépek még, nincsen irodahelyiség; nincsen megfelelő épület, ahol összejönnének, elbeszélgetnének. Nincsen megfelelő nagyságú siló, raktár, góré. Hiba van a villanyvilágítás körül. Az ideiglenes műhelyekbe éppencsak hogy nem csurog be az eső. A könyvtárunk is csak 30—40 kötet (*de Travent, Solohovot, Gorkijt már olvassák — a parasztok*). Kultúrház is nagyon kellene; színházterem

sincs. (De moziba, színházba már járnak — a tegnapi béresek!) Bölcsőde, napköziotthon is kellene. (De már gyermek-gondozói tanfolyamot végzett az egyik szövetkezeti nagylány!)

— Meglesz! — mondja az elnök.

— Megcsináljuk! — mondja a tizemégy östag és az újak is hittel bólogatnak.

— Megcsinálják! — mondjuk mi is, mert látjuk, hogy mit végeztek eddig...

Hol is kezdjük?

Gyerünk talán a Lengyel Péter birodalmába, a tehénistállóba.

Itt laknak — a többi között — Simmenthali Bíbor és Simmenthali Rúza úrasszonyok — a »Május 1.« büszkeségei. (No meg, külön a Lengyel Péter büszkeségei is!)

Gyönyörű két tehén! Bíbor úrasszony már kiállításon is volt, dehát akkor még nem volt ilyen jó húsban, csak második díjat hozott. »Rossz szörmók nyertek a kiállításon!« — mondja még mindig mérgesen Lengyel Péter. »No, de majd az idén...!« Bizony, el is hisszük, Bíbor és Rúza úrhölgyek meg is mutatják »azoknak a rossz szörmókoknak«: amif tud a »Május 1.«!

Van az istállóban még hat-nyolc simmenthali, nem sokkal maradnak el a sztároktól. Büszke is a tehénistállóra az egész szövetkezet. No és, csak a Lengyel Imrét kell meghallgatni:

— Májusban 36 napom lesz csak a borjúkért, meg a másik harminc... Főispáni fizetésem lesz! — mondja peckesen.

Peckes kis ember különben is. Azt is ő mondta, amikor a konyhakertész került szóba, hogy a paradicsom, csak úgy egymagában, nagyon »vadízű«...

— De lesz már az idén — folytatta — szalonna is a paradicsom mellé!

— Lassabban! — szomorkodott mellette a disznók őrzője. — Nem mindenkinek még...

Lengyel Péter nem hagyja magát:

— Hát az, aki már 2—3 éve tag, bízik benne, hogy biztosan lesz... Persze, aki tegnap lépett be...

Mert a mesterségbeli vetélkedésen kívül, ami persze egyre jobb eredményekre ösztönzi a tehenek, meg a sertések gondozóját is — az is igaz, hogy a Lengyel Péter alapító tag, bízik hát a több szalonnában feltétlenül...

— De azért nem lesz »vadízű« a paradicsom másnak se, a szomorkodó kanásznak se...

Pedig meg se mutatták a disznófalkát... »Nincsen még fajálatunk« — szerénykedik az elnök, »csak olyan akármilyenek ezek...«

Nem várjuk meg a mondat végét, tudjuk, látjuk a tekintetükből is:

— Nincsen? Hát akkor lesz majd! Biztosan lesz!

Húszholdas konyhakertészetet csinál a szövetkezet »Micsurinja« — Kovács Bálint.

Kovács Bálintról beszélnek, sok mindent beszélnek az emberek. Úgy van az minden kísérletezővel, minden újíttal, hogy nem mindjárt, és nem mindenki érti meg. Ki hallott olyat ebben az aluszköny város-

ban, hogy valaki már április első napjaiban újsalátát egyék, meg — ha akar —, hát uborkát is... Csóválják is a fejüket néhányan, amikor a főkertész programot ad:

— *Eszteendőre két hónappal megelőzzük a természetet!*

Mert elején vannak még a munkának, kevés az üvegház, nehezen jön a víz. Sok víz kell pedig, nagyon sok, de hát itt van, közel van a Tisza, készülnek a csatornák, motor is van, ami majd húzza a vizet — ember is van, akit már magával ragadott a Kovács Bálint nagy akarása.

Bizony, primőrt eszik jövőre a zentai munkás, mert az a nagy terv, hogy elsősorban a zentai gyári felvásárlókat, a kórházat és a zentai piacot látják el friss veteményekkel, olcsó vitaminokkal.

És aztán — ki látott már olyat, hogy április hatodikán virágzik a paradicsom? Bizony, mi ezt is láttuk a Kovács Bálint birodalmában. Virágzik az, gyönyörűen virágzik és bizony — nem lesz ez a paradicsom »vadízű«, ne féljen senki tőle. Édes-nemes paradicsom lesz, jókedvű, piros.

Velünk volt a beográdi »Tanjug« egyik munkatársa, hát az meg is telefonálta a hitetlen beográdiaknak: »Virágzik a Kovács Bálint paradicsoma, saját szememmel láttam!«

Attól tartott, hogyha a saját szemeit nem csatolja bizonyítékkul, hát nem hiszik el Beográdban a paradicsomvirágot... Mi is ezennel mellékeljük a saját szemünket hozzá.

Káposzta is lesz, tök is, borsó is, bab is. Meg olyan krumpli, hogy csudájára járnak. Holland krumpli, akkora, mint a Varga József kislfiának a buksi feje. Meg olyan jóízű, hogy a Szlávnicsné csettint, amikor a krumlipaprikásról beszámol, nekünk meg összefutott a szánkban a nyál...

De nem csak ezt csinálja a zentai Micsurin, hanem — tanít is.

— A Rác Vincénét, a Homonna Ernónét, meg a lányomat, a Pirit, kitanítom kertésznek. Jól dolgoznak, kedvük van hozzá, meg kell is a szakember nagyon...

Szakember? Hát azt is termelnek a »Május 1.«-ben. A Varga Flórián egyéves tanfolyamra ment Adára. Ha levizsgázik — pedig levizsgázik! — akkor megkapja a »trudodánokat« a szövetkezettől, mintha dolgozott volna. Csak azt ne adja az a magosságos, hogy elbukják. Mert akkor nagy lesz a szégyen a »Május 1.«-re is, meg a munkanapokból sem lesz — szalonna, de nem ám! No, nem kell féltetni a Varga Flóriánt, jófejű gyerek, levizsgázik becsületesen, aztán elhozza a tudását a szövetkezetnek. Mert a Szlávnics Vládó, az is levizsgázott, igaz, ő könyvelőnek tanult, de most már fújja is a statisztikát, hogy öröm hallgatni. És — nem tudjuk, a tanfolyamon tanulta-e ezt is — úgy csillog a szemé, amikor a szövetkezetről beszél, mint amikor az Annus Péter a leendő tanárnő-lányáról. De a többiek is.

— Olyan volt a búzánk tavaly, hogy elveszett benne az ember! — és még bizonyítgatják is:

— Ugy-e — mondja a Szlávnicsné —, ugy-e, hogy magasabb volt, mint én?!

— De még nálam is! — igengeti a Pílisi Mihály. — Huszonhét másza termett holdanként, gyönyörű magbuza...

— Kaptunk érte elismerést, még a Végrehajtó Bizottságtól is! — mondja az elnök.

Hát ezt a búzát vetették most a jól előkészített földre. De nem csak ők vetették, adtak a többieknek is, más szövetkezeteknek. A »Május 1.« nem irigykedik, vezeti, tanítja, segíti az újakat...

— A lovakat ki ne hagyják! — figyelmeztettek az istálló körül, pedig a Lengyel Péter, a tehenész, igen-igen lenézi a »kocsisokat«, meg a gebéket is, ahogy ő mondja.

Huncutkodás van ebben, persze, meg egy kis vetélkedés is. Bizony, nem »gebék« a gebék, még táltosnak való is akad közöttük, mint az a melegsárga »Albán«, meg a sötétbarna »Csillag« — mindkettő saját nevelés, jóvérű kétéves csikók. No és a Lipicáner Olgáról se feledkezzünk meg, nemrégiben vették 33.000 dinárért, Olga lesz a saját tenyészet ősanja, fiai-leányai hirdetni fogják a nevét, amíg világ a világ.

Vigyáznak is itt az állatokra, mert ahogy megint a Lengyel Péter mondja: »*Ila korcs a jószág — az ember korcs, akj ápolja!*«

Ezt is eltettük magunknak tanulságnak a többi mellé. Mert sokat, nagyon sokat tanultunk ebben a szövetkezetben...

Szeretik egymást ezek az emberek. Egymást is, meg az új elnököt is, mert a Molnár G. Dávid nemrégiben jött közéjük. Népfrontos volt, kerületi titkár, aztán, ahogy ideválasztották, hát *huszonhat gazda jött utána a szövetkezetbe*, anélkül, hogy egyiket is rábeszélte volna. Ismerték, szerették és most, ahogy figyeljük, hogyan bánik az embereivel, megértjük, hogy miért szeretik.

Itt van, például, a Jovák Ilona meg a kicsit paprikás természetű Pilisi Mária este. Hát ahogy kiballagunk a földekre, már az elején halljuk, hogy a két nagylány összeverekedett. Nagy dologról volt szó, komoly versengésről — arról, hogy a csu mavérésnél melyikük veri, melyikük hordja a csu mát...

Szó szót követett, aztán a szót más is követte, legfőként a Pilisi Mária részéről. Még karcolások is estek, könyökön is, arcon is.

Ahogy odaérünk, szent már a béke, igaz, hogy nem nagyon, mert együtt dolgoznak ugyan a lányok, de erősen tartják az »örök haragot«.

— No, lányok — mondja az elnök, — hát ez nagyon szép... Mert a szövetkezet valóban nem azt jelenti, hogy szövetkezünk, együttes munkával, együtt építünk, hanem azt jelenti a szövetkezet, hogy elő a bottal, aztán üsd, ahol éred...

Pironkodnak a lányok, az Ilona jobban, mert a Márinál még tart a paprikából... De aztán ő is lesüti a szemét és hamar békét fogadnak, sőt barátságot is. Különösen akkor, amikor megígérjük, hogy nem »írjuk ki« az újságha a szörnyű háborúságot. Hát ami azt illeti, ezt az ígéretünket meg is tartottuk...

— *Önmagunkat és a szövetkezetet gazdagítjuk*, — mondja valaki a supa alatt, amikor a Miskei András bácsi új fogasait bámulgatjuk. A Miskei bácsi nem asztalos, csak olyan ezermesterféle, aki mindenhez ért. El is hozta a szövetkezetbe a szerszámait, gyalúpadot, meg mást is. Téltre alighanem felépítik a műhelyeket, mert ez a mostani egy kicsit szellőske... Oldala sincs, eleje sincs, a tetejéből is hibáztat — azért a nyáridőre nagyon megfelel, azt mondják.

Május Elseje megünneplésére készül a »Május 1.« — saját névnapjára. Kifestik az istállót, az épületeket, egyszínűre festik a kocsikat, a szerszámokat... de nem is ez a legszebb az ünnepi tervből.

A »Május 1.« vendégül látja majd a többi, a fiatalabb szövetkezeteket... Ott várják majd a felvonulókat a szövetkezeti határban: hússal, sörrel, muzsikával, parolákkal.

És, persze, maguk is részt vesznek a felvonulásban. Három népviseletű lovas lovagol majd a menet élén: két férfi és egy nő, csillagos lobogóval.

Aztán jönnek a többiek, a négy brigád (mert bevezették ám a brigárendszer): a földművelő, a konyhakertészet, a jószágtenyésztő és a kiegészítő brigád. Kétoldalt lovasok ficáinkoltatják majd az Albánt, a Csillagot, meg a szövetkezet többi, harmincnéhány lovát.

Szép Május Elseje lesz, biztató, gyönyörű Május Elseje!

Igy álmodták, biztosan ilyennek álmodták az első parasztforradalmárokat...

Mit mondjunk még a szövetkezetről?

Molnár Dávid apja hatvanhatéves korában, a kukoricaföldön, kapálás közben összeesett. Ott halt meg, a más földjén, mások szolgálatában, mások zsírjáért...

Nézzék meg most a 67 éves Pista bácsit, akinek csak nyomorúságot hozott a Boros Imrék gazdagodása, nézzék meg, hogyan csillog a szeme, mennyi fiatalos hit, mennyi jövővárás, mennyi bizalom van benne!

Lám, két évvel ezelőtt, 14 család hozzáfogott, hogy a maga körében, legjobb tudása, elszánt akarása szerint, két kezével építse a szocializmust.

Nyolcvanhat hold földön kezdtek, *nyolcszázon folytatják*. Az első év 89 dinárt hozott munkanaponként, a második 126-ot. Dévics Jánosnak 822 munkanapja volt, Aulik Mátyásnak 777, Pílisi Mihálynak 573 — persze a családtagok is belesegítettek. No de disznót vágott Bózsó Imre is, akinek csak 214 munkanapja volt, mert picinykék még a gyerekek, otthoni munkára kényszerítik az asszonyt, aki a gyerekek mellett elbábrálgat a kerttel — mert egy hold konyhakert jár minden tagnak, azonfelül még 300 négyszögöl férfi-munkaerőként.

Én nem tudom, de Kovács Bálint bizonygatja, hogy magából az egy holdból, de még kevesebből is sokat ki lehet termelni, ha okosan kerteszkednek rajta. Már pedig ő megtanítja a tagtársakat okosan kerteszkedni!

Nézzük az eget estefelé — sűrűsödnek a teli fellegek, eső lesz, ha szét nem veri a szél.

— Jövőre már a szelet se bánjuk, megcsináljuk az »esőcsinálót«, az is csak akarat dolga...

— No, meg a gépeké, a motoroké, meg a csöveké... — teszi hozzá az elnök elgondolkozva.

Mert már arra gondol, biztosan, amikor a csövekből szertefröcsköl a víz, s jókedvű, hangos gyermekek ügetnek mellette, nyakig maszatosan, amerre hozza-viszi az »esőt«...

Meg lesz hát ez is, eső is lesz, mert a »Május 1.« akarja, nagyon akarja. És hát akkora a tekintélye a »Május 1.«-nek máris, hogy az eső, az igazi, most sem várat magára: lassú, kövér cseppekben megered.

Tekintély? Hát igen azt is megszerezték már. A bizalmatlan város nem bizalmatlan többé. Meséli a Vládó, hogy nemrégiben versenyre hívták a városi gazdaságot.

— Dehogyanis versenyzünk veletek! — mondták a városiak. — Hiszen ti a magatokéban, mi meg bérmunkásokkal dolgozunk!

Magatokéban? Hát ez az, amit megérez a látogató, amit tudomásul vett már a város is. Ezek a szövetkezetek a *magukéban* dolgoznak! Övék a tehénistálló, a lovak, a virágzó paradicsom, az embermagasságú búza, a föld — és a jövő!

— Versenyre hívjuk az új szövetkezeteket, a környékbelleket, az ország minden szövetkezetét! — lelkesedik a könyvelő.

Ő is *a magáét* könyveli — de azért tavaly kaszát is fogott. Először életében és először a maga földjén.

Esik az eső. Ülünk az irodában, politikai beszámolót hallgatunk. Nagy a csönd, hallgatnak, figyelnek a munkában elfáradt emberek. Szívesen tanulnak.

Nem tettük fel a kérdést: vajjon építjük-e a szocializmust Jugoszláviában? A »Május 1.« termelő parasztszövetkezet biztosan építi! És a maga nyolcszázholdas kis országában — biztosan felépíti!